

Różnorodność biologiczna w Regionalnych Programach Operacyjnych 2014-2020

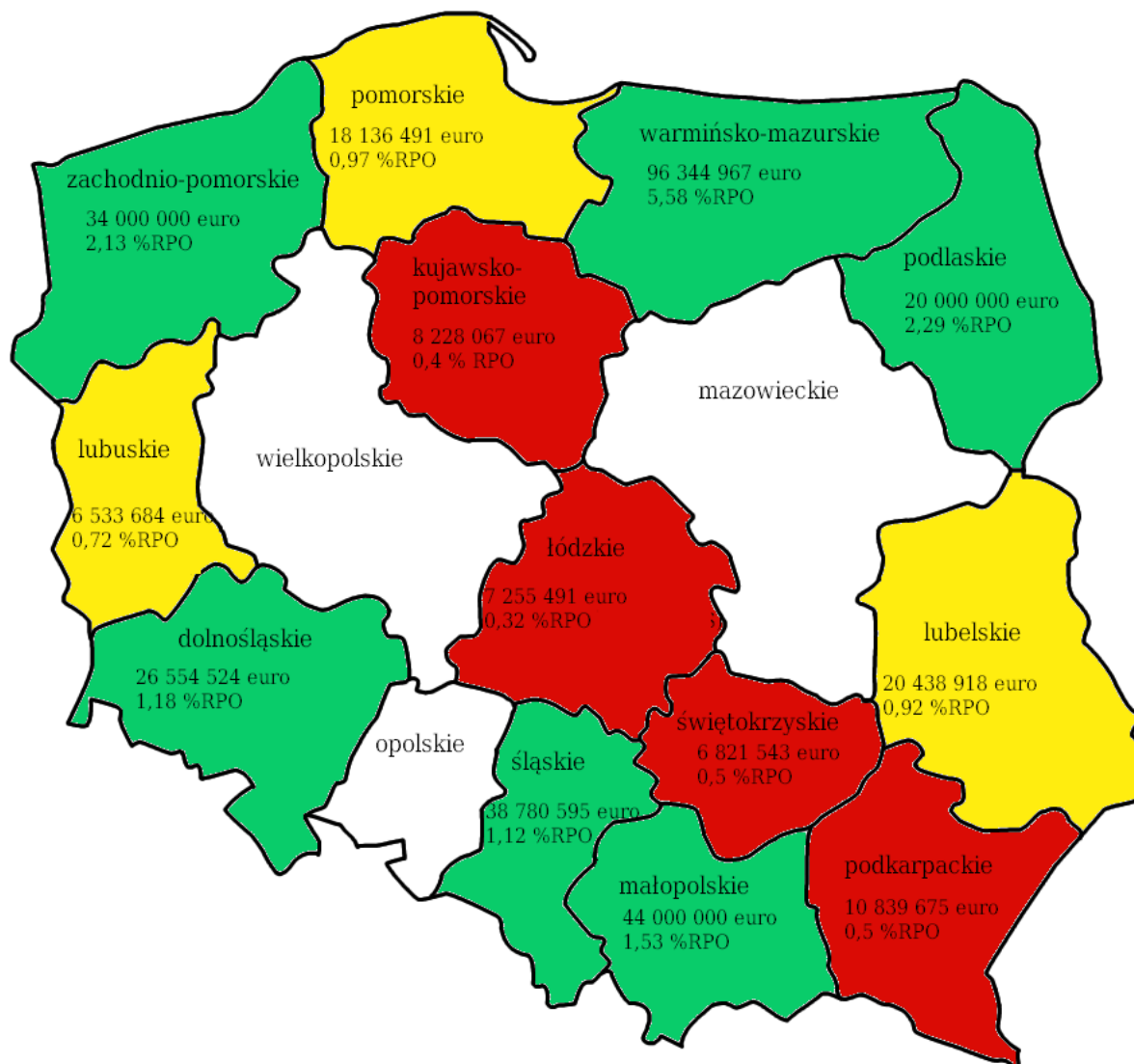
Prezentacja Raportu Polskiej Zielonej Sieci – ocena 16 RPO w zakresie różnorodności biologicznej

Krzysztof Smolnicki

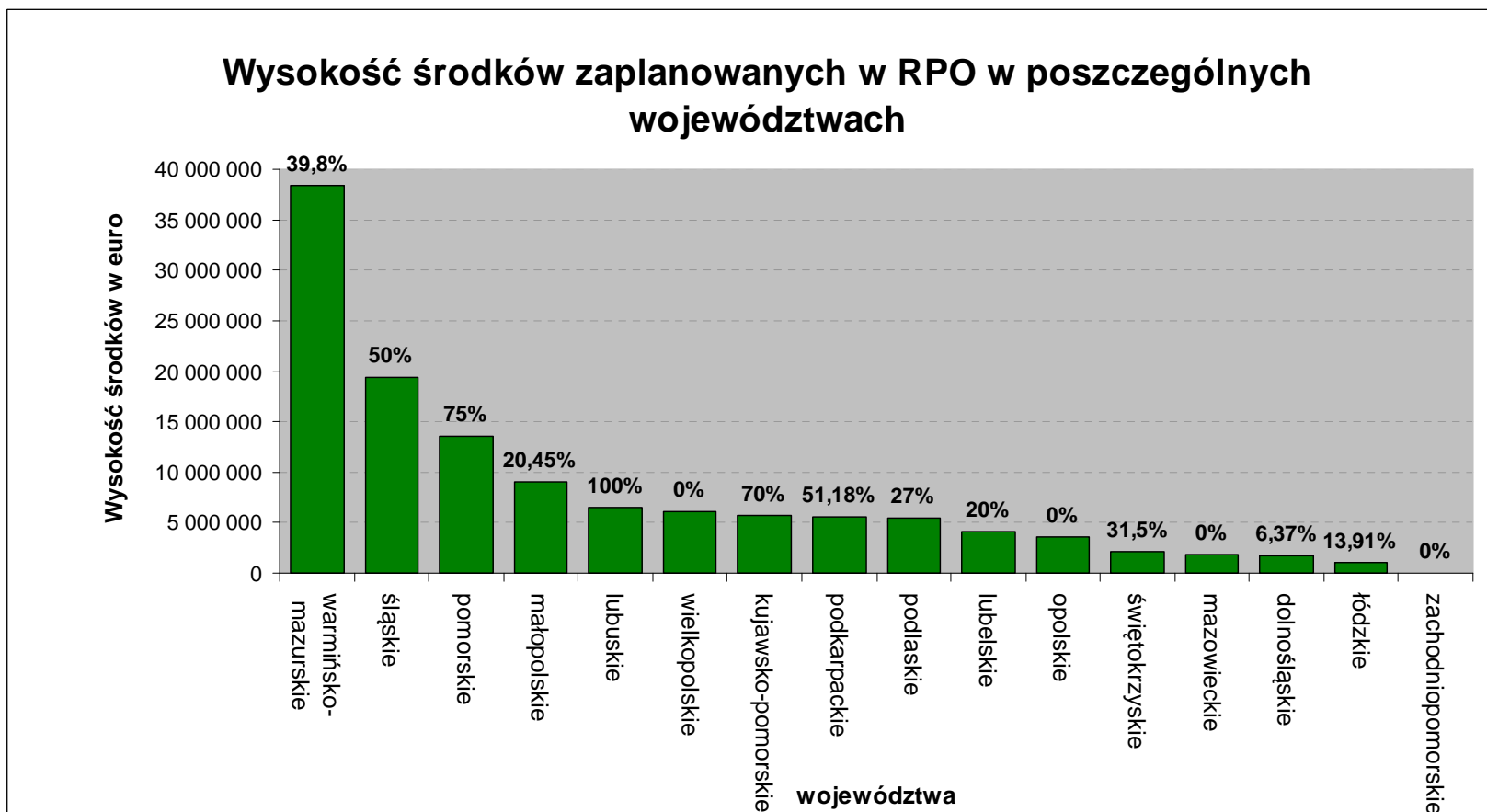
Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach SZWAJCARSKIEGO PROGRAMU WSPÓŁPRACY Z NOWYMI KRAJAMI CZŁONKOWSKIMI UNII EUROPEJSKIEJ

Alokacja środków na bioróżnorodność w RPO

Rzeczywiste środki na bioróżnorodność w RPO

Czynna ochrona w RPO 1/4

- **Wspieranie ochrony bioróżnorodności poprzez czynną ochronę (in-situ i ex-situ) zagrożonych gatunków i siedlisk powinno być wyraźnie zapisane we wszystkich RPO.** Możliwość realizacji tego typu projektów została wymieniona w RPO tylko w **9** województwach. Zabrakło takiego zapisu woj. dolnośląskim, łódzkim, mazowieckim, podlaskim, śląskim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim. Celowe byłoby również uzupełnienie możliwości ochrony cennych siedlisk o zapis bezpośrednio odnoszący się do zwalczania gatunków inwazyjnych - obecnie występuje on tylko w **2** województwach: kujawsko-pomorskim i pomorskim.

Czynna ochrona w RPO 2/4

- **Zapisy w RPO dotyczące infrastruktury służącej ochronie przyrody powinny on odnosić się do szeroko rozumianej infrastruktury, w tym "zielonej infrastruktury"** . Obecnie tylko w **3** województwach - w woj. kujawsko-pomorskim, lubelskim, pomorskim pojawiły się zapisy akcentujące potrzebę wspierania zielonej infrastruktury. Dla większej czytelności zapisów dotyczących zielonej infrastruktury wskazane byłoby wymienienie w RPO możliwych działań, w tym w szczególności renaturyzacji - takie zapisy znalazły się tylko w **3** RPO w woj. kujawsko-pomorskim, podlaskim i pomorskim.

Czynna ochrona w RPO 3/4

- **Dwanaście województw** (za wyjątkiem lubelskiego, mazowieckiego, pomorskiego i śląskiego) **przewiduje w RPO możliwość finansowania projektów w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime** . Przy czym zwrócić należy uwagę, że zapisy dotyczące centrów powinny ulec doprecyzowaniu tak aby odnosiły się one do niezbędnych obiektów z zakresu czynnej ochrony przyrody na obszarach cennych przyrodniczo o znaczeniu regionalnym bądź lokalnym, a nie tylko do budynków.

Czynna ochrona w RPO 4/4

- **Wartościowe jest uwzględnienie w możliwych do dofinansowania typach działań niezbędnej dla ochrony bioróżnorodności dokumentacji** w tym planów i programów ochrony przyrody. Możliwość wsparcia dla dokumentacji przyrodnicze występuje w RPO w **13** województwach za wyjątkiem dolnośląskiego, śląskiego i zachodniopomorskiego. Z kolei inwentaryzacja przyrodnicze mogą być potencjalnie wspierane ze środków RPO w **11** województwach - za wyjątkiem dolnośląskiego, lubelskiego, lubuskiego, mazowieckiego, śląskiego i zachodniopomorskiego.

Nieinwazyjna turystyka w RPO 1/4

- Z analizy dokumentów RPO dotyczących wykorzystania zasobów przyrodniczych wynika iż koncentruje się ona na rozwoju turystyki. Wszystkie województwa zamierzają w ramach priorytetu 6.4 dotyczącego ochrony przyrody realizować przedsięwzięcia nakierowane na turystykę. **W przypadku części województw proponowane z priorytetu przyrodniczego RPO wsparcie rozwoju turystyki znacząco ogranicza realizację innych celów związanych bezpośrednio z ochroną przyrody.**

Nieinwazyjna turystyka w RPO 2/4

- Analiza zapisów wskazuje, że w większości RPO dominuje wysoce utylitarne podejście do przyrody koncentrujące się na wykorzystaniu walorów przyrodniczych dla rozwoju produktu turystycznego. Świadczą o tym również zakładane w RPO wskaźniki realizacji, które koncentrują się często na aspektach dotyczących wzrostu ruchu turystycznego ;
- **Konieczne jest przeformułowanie większości RPO tak by rozwój produktu turystycznego nie stał w sprzeczności, lecz wzmacniał działania dotyczące ochrony przyrody.**

Nieinwazyjna turystyka w RPO 3/4

- **Część województw zakłada jako rezultat wsparcia w priorytecie dot. przyrody wzrost ruchu turystycznego, który może stanowić zagrożenie dla potrzeby zachowania różnorodności biologicznej.** Z kolei inne województwa zamierzają w ramach priorytetu przyrodniczego dofinansowywać w RPO przedsięwzięcia nie mające praktycznie związku z celami ochrony przyrody. Kuriozalny jest przykład województwa warmińsko-mazurskiego, które w priorytecie przyrodniczym zakłada wsparcie dla rozwoju infrastruktury uzdrowskiej pełniącej funkcje rekreacyjno-lecznicze, typu parki kinezyterapeutyczne, pijalnie uzdrowskie, tężnie, baseny, promenady etc.

Nieinwazyjna turystyka w RPO 4/4

- **Mając na względzie cel dofinansowania w odniesieniu do projektów dot. wykorzystania i udostępniania lokalnych zasobów przyrodniczych na cele turystyczne należy umożliwić wsparcie tylko tych projektów, które uzasadnione będą potrzebami ochrony przyrody. Przy wsparciu dla funkcji turystycznej ważne jest zapewnienie rzeczywistego wpływu na cele ochrony przyrody - np. poprzez sterowanie ruchem turystycznym mającym na celu zmniejszenie antropopresji na tereny przyrodnicze (np. kanalizowanie i strefowanie ruchu).**

Świadomość natury w RPO 1/3

- Analiza tekstów projektów RPO wykazała, że w 12 województwach (poza woj. lubelskim, małopolskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim) planowane jest wsparcie dla ośrodków edukacji ekologicznej. Przy czym w większości województw wsparcie obejmuje modernizację i doposażenie istniejących centrów edukacji ekologicznej. Budowa nowych centrów jest możliwa tylko w 2 województwach: pomorskim i śląskim

Świadomość natury w RPO 2/3

- W **11** województwach w RPO przewidywane jest dofinansowanie kampanii edukacyjnych (poza woj. małopolskim, podkarpackim, śląskim, świętokrzyskim i zachodniopomorskim). Z kolei tylko w **4** województwach (w woj. lubuskim, opolskim, śląskim i zachodniopomorskim) przewiduje się zastosowanie w priorytecie dotyczącym ochrony bioróżnorodności mechanizmu cross-financing finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, który umożliwia uzupełnianie w projektach działań inwestycyjnych o działania miękkie np. o komponent edukacyjno-szkoleniowy.

Świadomość natury w RPO 3/3

- Aby uzyskać rzeczywisty wpływ na zwiększanie świadomości ekologicznej należy preferować projekty dotyczące najbardziej istotnych problemów (takich jak spadek bioróżnorodności, zmiany klimatyczne, wyczerpywanie się zasobów), dobrze przygotowane merytorycznie, realizowane w szerszym partnerstwie oraz innowacyjne w formie i treści. Zapisy dotyczące takich preferencji powinny znaleźć się w dokumentach uszczegółwiających RPO, w tym w szczególności odnoszących się do kryteriów oceny.

Odblokowanie aktywności w RPO 1/4

- Z punktu widzenia efektywności wydatkowania środków nie ma istotnego znaczenia forma prawna beneficjenta, a przedmiot jego działalności oraz posiadane doświadczenia. **Celowe jest umożliwienie pozyskiwania środków z RPO w ramach priorytetu dotyczącego ochrony bioróżnorodności wszystkim typom beneficjentów prowadzącym działalność w tym zakresie.** Rozwiązanie takie przyjęto zasadniczo tylko w 4 województwach (kujawsko-pomorskim, mazowieckim, podlaskim). W Wielkopolskim RPO mówi się z kolei o głównych typach beneficjentów, co daje możliwość interpretacji - jednak nie wiadomo kto takiej interpretacji i w jakiej formie miałby dokonywać.

Odblokowanie aktywności w RPO 2/4

- W pozostałych **12** województwach wykazy potencjalnych beneficjentów są szerokie, jednak zwykle brakuje na nich pewnych typów. W praktycznie wszystkich RPO jako beneficjenci występują jednostki samorządu terytorialnego i administracja publiczna. Jednak już kościoły występują tylko w **3** województwach (dolnośląskim, małopolskim i pomorskim) a przedsiębiorstwa nie mogą otrzymać dofinansowania aż w **6** województwach (lubelskim, podkarpackim, pomorskim, śląskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim).

Odblokowanie aktywności w RPO 3/4

- Samo wymienienie w RPO określonego typu beneficjenta nie stanowi jeszcze o rzeczywistej dostępności dla niego środków. Sytuację taką widać wyraźnie na przykładzie organizacji pozarządowych, które w tematyce ochrony przyrody i edukacji ekologicznej posiadają szerokie doświadczenia. Doświadczenia z realizacji RPO 2007-2013 wskazują, że środki programów były wyjątkowo trudne do wykorzystania przez organizacje pozarządowe.

Odblokowanie aktywności w RPO 4/4

- Konieczne jest: uwzględnienie adekwatnych kosztów koordynacji, zapewniających rzeczywisty nadzór nad wykonywaniem zadań projektowych oraz osiągnięcie celów jakościowych, zapewnienie realnych możliwości finansowania zaliczkowego, bez zbyt skomplikowanego systemu zabezpieczeń, ograniczenie potrzeby przygotowania kosztownych i często nieprzydatnych studiów wykonalności. Celowe jest również stworzenie systemowych mechanizmów uzupełnienia wkładu własnego ze środków regionalnych - np. Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Konkretne wyniki w RPO 1/

- **Fundusze unijne w ramach RPO na lata 2014-2020 powinny zapewniać mierzalność zakładanych dla ochrony bioróżnorodności efektów poprzez system adekwatnych do zakładanych celów wskaźników.** Zapisy Umowy Partnerstwa zakładają potrzebę powstrzymania procesu utraty różnorodności biologicznej oraz wzmocnienia potencjału rozwoju gospodarczego i społecznego w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych na poziomie regionalnym i lokalnym - przy jednoczesnej konieczności ochrony bazowych walorów.

Konkretne wyniki w RPO 2/

- W pięciu województwach (dolnośląskim, lubelskim, lubuskim, łódzkim i mazowieckim) jako wskaźnik realizacji RPO w priorytecie dotyczącym bioróżnorodności przyjęto "wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach".
- W części województw (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, śląskie i opolskie) przyjęto jako wskaźnik "udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem", dla którego adekwatność - z racji na zakładane działania oraz ich wpływ na stan faktyczny pozostawia wiele do życzenia.

Konkretne wyniki w RPO 3/

- W zakresie ochrony siedlisk tylko w **4** województwach (małopolskim, świętokrzyskim, opolskim i wielkopolskim) stwierdzono sensowne wskaźniki odnoszące się do "powierzchni siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony". W niektórych RPO pojawiają się nieprzystające do celów zakładanych w priorytecie dotyczącym ochrony bioróżnorodności wskaźniki, takie jak "stopień wykorzystania miejsc noclegowych" (w woj. świętokrzyskim) oraz "długość zinwentaryzowanych tras rowerowych" (w woj. warmińsko-mazurskim).

Konkretne wyniki w RPO 4/4

- Z uwagi na wyraźne przełożenie na wielkość finansowania dla regionów zadeklarowanie wskaźników przyrodniczych w ramach "**ram wykonania**" jest bardzo ważnym kryterium oceny wagi ochrony przyrody w województwach. Niestety tylko **3** województwa zadeklarowały w RPO konkretne poziomy ram wykonania. Dwa województwa zadeklarowały "liczbę wspartych form ochrony przyrody" (kujawsko-pomorskie 50; podkarpackie 3) a jedno (warmińsko-mazurskie) mało precyzyjny wskaźnik w postaci "poziomu kontraktacji na osi środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów".

UWAGA

- **dla pozytywnego wpływu RPO na przyrodę nie wystarczą jedynie działania realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.4 dotyczącego różnorodności biologicznej.** Konieczne jest potraktowanie zagadnień przyrodniczych jako kwestii horyzontalnych.
- W szczególności wskazane jest wprowadzenie do wszystkich osi kryteriów środowiskowych oraz zapisów o przeciwdziałaniu utracie bioróżnorodności, a także przyjęcie w projektach infrastrukturalnych kryterium nie dopuszczającego do realizacji projektów degradujących środowisko przyrodnicze (w tym w szczególności cenne siedliska przyrodnicze).

Dziękujemy za uwagę

Projekt współfinansowany przez Szwajcarię w ramach SZWAJCARSKIEGO PROGRAMU WSPÓŁPRACY Z NOWYMI KRAJAMI CZŁONKOWSKIMI UNII EUROPEJSKIEJ

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków

